

Historieglimt 186

Kjerringberget på Lade

Her skal vi gjengi sagnet om Kjerringberget fra *Julehilsen fra Lademoen menighet 1959* slik det er fortalt av Johan B. Rian som da var residerende kapellan i Lademoen kirke, senere domprost: «Når en tenker på de nåværende grensene til Lademoen menighet, er det vel Lade en først og fremst setter i samband med historien. Der var de mektige Ladejarlenes sete, der sto gudehovet som samlet hele Uttrøndelag.

Men Ladehalvøya hadde en lokalitet som fikk betydning for en langt videre krets enn selve Lade fikk. Det var Kjerringberget på østsiden av Korsvika. Det har sin egen historie. Rundt omkring i landet vårt og til og med i de andre nordiske landene er der et vandresagn som forteller at Hellig Olav skulle bygge en kirke, og så fikk han et troll til hjelp. I siste øyeblikk blir han kvitt trollet.

Særlig kjent er sagnet når det gjelder Lunds domkirke i Sverige, hvor Olav riktignok er byttet ut mot helgenen Laurentius, han som står med en rist i hånden nederst til høyre

på altertavlen i Lade kirke. Som rimelig kan være, spør en etter opphavet til dette vandresagnet. Og det viser seg at det er knyttet til Nidarosdomen og til Kjerringberget. I sin opprinnelige form lyder sagnet nemlig omtrent slik:

Da Hellig Olav bygde domkirken i Trondheim, hadde han gjort den så høy at han ikke greide å få festet spiret på den. Så lovde han at den som kunne sette spiret på kirken, skulle få solen til lønn. Men det var ingen som meldte seg, før det kom et troll som holdt til ved Ladehammeren. Trollet lovde å gjøre arbeidet dersom han kunne få solen som betaling, men han stilte det vilkåret at kongen ikke måtte nevne ham ved navn. Nå forsto Olav at han hadde lovd for mye, og det gjaldt om å få vite navnet på trollet. Da kunne han nemlig få bundet det i stein, men alt han spurte, var det ingen som visste navnet. Så rodde kongen innover mot Ladehammeren ved midnattstid. Og da han kom til Kjerringberget, hørte han at et barn gråt inne i berget. Moren prøvde å få det til å sove, og for å trøste barnet sa hun til det: *”Du skal få himmelgullet å leke med når Tvester kommer hjem!”* Det var solen hun kalt himmelgullet. Da hadde kong Olav fått

vite hva trollet hette. Han rodde tilbake så fort han kunne og sprang opp fra elven til domkirken. Det var i siste liten, for spiret var ferdig, og trollet holdt på å sette den forgylte toppen på det. Da ropte Olav: ”*Tvester, du sette spiret for langt i vester!*” Og med det samme trollet hørte navnet sitt, mistet det kraften og falt ned og slo seg i hjel.

Sagnet har tydelig lokalfarven sin fra kjente og kjære trakter for oss som bor i Østbyen. Det er temmelig fantasifullt. Det var jo ikke Olav Haraldsson som bygde Nidarosdomen, og det høres underlig ut at kongen kunne love bort sola. Det siste kommer av at sagnet har en eldre form, hvor det er en jotun som bygger gården til æsene og vil ha sola og gudinnen Frøy som lønn. Det er altså rester av urgammelt hedenskap i sagnet. Det gjelder også trekket med navnet som ikke må nevnes, fordi en da får makt over den som bærer det. Hvordan kan så dette sagnet ha blitt spredt ut over et så vidt område som hele Norden? Det har sin meget naturlige forklaring at sagnet er kommet på vidvanke og er blitt knyttet til både den ene og den andre kirken, til og med altså til domkirken i Lund.

Til Nidarosdomen begynte det ganske snart etter Olav Haraldssons død å komme pilegrimer. Jærtegnene som skjedde ved helgenkongens skrin førte til at de kom i stadig økende tall gjennom hele middelalderen. Ennu kan en finne farene etter dem på uveisomme steder hvor pilegimsveien en gang gikk. Ved Åkre i Rendalen står det en stein som markerer midten på pilegrimsveien sørfra til Nidaros. I Jemtland er det et stedsnavn som minner om disse ferdene, Pilgrimsstad. Oppe på Byåsen har vi Feginbrekka, bakken hvor pilegrimene ble glade fordi de så domkirken foran seg. Disse pilegrimene som kom, var fromme mennesker. De var ivrige etter å få høre mest mulig om helgenkongen. Så fikk de også høre sagnet om hvordan han seiret over trollet som hjalp til å bygge domkirken. Og langs pilegrimsveiene ble så dette sagnet fortalt. Utenlandske pilegrimer bar det med hjem til sitt eget land. Slik ble Kjerringbergsagnet spredt over hele Norden. Det gikk likedan med det som med andre sagn som vandrer på folkemunne. Det fikk tilknytning til kirkebyggingen på andre steder. En glemte hvor sagnet opprinnelig var kommet fra og fortalte det om sin egen kirke. At Kjerringbergnavnet er falt ut på veien, er forståelig nok.

Men her hos oss er tradisjonen levende. Vi har den i navnet på denne fjellknatten – Kjerringberget. Eller kanskje dette navnet har eldre røtter enn til Olav Haraldssons tid. Kjerringberget har sikkert fra uminnelige tider av vært bosted for en kvinnelig vette som folk fryktet og ofret til. Hun representerte en guddomsrett som forlangte religiøs dyrkelse. Da kristendommen trengte igjennom, ble hun degradert til en trollkjerring. Det er ikke så lenge siden at ungene i Østbyen så på hulen i Kjerringberget med en blanding av nysgjerrighet og respekt. Det var jo der trollkjerringa bodde. Trollet som sagnet forteller om, er imidlertid glemt av tradisjonen i dag. Men det lever videre i sagnene vidt utover. Lade er altså ikke alene om å ha historiens glans over seg inne på Ladehalvøya. Også Kjerringberget har sin plass i en større historisk

sammenheng enn en kunne ane. Det er Olav Haraldsson den hellige som har gitt det denne plassen.»